

TOURS-I SZENT MÁRTON

November 11.

*Sabaria (Pannónia), 316/317. +Candes, 397. november 8.

Szent Márton, Gallia nemzeti szentje nagy szellemi és egyháztörténeti átalakulás idejében született. Amikor Pannóniában, Sabariában 316/17-ben meglátta a világot, éppen három éve múlt annak, hogy a „Milánói ediktum”-mal Nagy Konstantin és Licinius teljes szabadságot és elismerést biztosított az Egyháznak, és hívei számára megadta a többi polgárokkal való egyenjogúságot. Ekkor az Egyház számára a gyors terjeszkedés időszaka kezdődött, nemcsak hívei számát, hanem a befolyása alá tartozó területet illetően is. Az egyházi törvények birodalmi törvényekké emelkedtek, s ha valakit egyházi büntetés ért, annak állami büntetőjogi következményei is lettek. A vértanúk és katakombák üldözött és sokáig az élet peremén meghúzódó közösségéből néhány évtized leforgása alatt mindent meghatározó birodalmi egyház és államvallás lett, amellyel természetesen együtt járt mindaz a negatív következmény, ami az állam és Egyház szoros összefonódásából mindig adódik.

Amikor Márton megszületett, mindez még csak a kezdeteiben élt. Szülei pogányok voltak, atyja a császári hadsereg tribunusa volt. Márton egészen kicsi volt még, amikor szülei Sabariából átköltöztek az itáliai Páviába, az ókori Ticiniumba, ahol még a zömében pogány környezetben cseperedett föl. Tizenkét évesen, szülei akarata ellenére jelentkezett katechumennek. Ekkor kapta az első nevelést a keresztény életre. A keresztséget hat évvel később vette föl, s ez még az akkori időkben is hosszúra nyúlt előkészületet jelentett.

Tizenöt éves volt, amikor Severus és Probus császárok parancsának megfelelően mint veterán apa fiát besorozták a császári seregbe, és lovas testőrtiszt lett. Már ebben az időben kitűnt katonatársai közül, és általános elismerést váltott ki az egyszerűsége, életének tisztasága, önfeledt felebaráti szeretete. 334-ben Amiens-ben történt, hogy télvíz idején tisztí köpenyének felét odaadta egy ruhátlan koldusnak. Hamarosan megkeresztelkedett, s amint mód nyílt rá, elhagyta a hadsereget, és a poitiers-i püspökhöz, Szent Hilariushoz csatlakozott, aki exorcistává szentelte.

Nem sokkal ezután Márton Poitiers-ből hazalátogatott a szüleihez, s édesanyját meg tudta téríteni. Otthon megvalósította régi vágyát: először Milánó közelében, majd a Genova előtti Gallinaria-szigeten remeteskedni kezdett. Elhatározásához a körülmények is hozzásegítettek, mert épp ezekben az években nagyon heves viták dúltak az ariánusok és a katolikusok között, s őt magát is bántalmazták és kiutasították ariánus püspökök.

Hilarius püspököt -- éppen az ariánusok -- elűzték Poitiers-ből, sőt az egyházmegyéjéből is, de császári engedéllyel hamarosan visszatérhetett. Ekkor Márton is elhagyta szigeti remeteségét, és visszament Hilarius mellé. A városon kívül épített magának egy remetelakot, hogy visszavonulhasson a magányba. Hamarosan tanítványok gyűltek köréje, s először a cella körül bontakozott ki a ligugéi kolostor, majd 375-ben Tours közelében megalapította Marmoutier kolostorát. Ezzel megindította a gall-frank szerzetesség fejlődését, és megteremtette annak központját, amely századokon át elevenítő erőt sugárzott az Alpoktól északra fekvő egyházakba azáltal is, hogy sok püspök került ki e kolostorokból. 371-ben, amikor a tours-i püspök meghalt, a nép, a papság és a többi püspökök mind Mártont kívánták püspöknek. Igaz, voltak akiknek nem tetszett Márton aszkéta-szerzetesi alakja és élete, de ez nem tudta a nagy többség akaratát megakadályozni.

Fölszentelése napjától Márton mint jó pásztor látogatta nyáját, prédikált, s a csodatevés ajándékát is megkapván, nagy erőt öntött a hívekbe és a papokba egyaránt. A nép atyjaként szerette őt, aki úgy élt közöttük, mint a legszegényebbek, s csak segíteni és békességet teremteni akart mindenütt. Az egész ország gyógyításairól, ördögűzéseiről és halottfeltámasztásairól beszélt.

Élettörténetét számos csoda elbeszélése veszi körül, amelyekben ma sem lehet kételkedni. Ahol azonban szükség volt rá, Márton tudott nagyon keménykezű is lenni: ha a hit tisztasága került veszélybe; ha a hívők babonás tisztelettel vettek körül egy helyet vagy egy vélt szentet, illetve ha pogány szokások és elképzelések akadályozták az evangélium terjedését. Ilyen esetekben nem vonakodott életének kockáztatásától sem, teljes elszántsággal és keményen harcolt a hitért.

Fölfogásának és életvitelének az a szigorú, aszketikus vonása, amely már a megválasztásakor ellenkezést váltott ki némelyekben, haláláig megmaradt, és mindvégig tüske volt még néhány püspöktársa szemében is. Az Egyház ugyanis a kapott szabadságban kezdett berendezkedni, és egyre inkább berendezkedett a világba. Kezdték kialakulni az egyházi birtokok, mert a császár példája szerint, aki nagyon gazdag adományokkal látta el az Egyházat, fejedelmek és főúri családok szintén kezdték adományokkal megvetni egy-egy kolostor vagy templom életének alapját. Ennek következtében a klérus a dolgok természetes rendje szerint hamarosan hozzászokott az anyagi biztonsághoz, a fényes ruhákhoz, dús asztalhoz. Érthetően megütközést váltott ki, hogy miként lehet megválasztani püspökké olyat, aki vezeklésben és szegénységben él, aki a remeteséget kedveli; aki a liturgiában használatos fényes trónust elutasítva, egyszerű széket használt, ami főúri házaknál csak a cselédeké volt; s aki a vele élő szerzetes testvéreinek megtiltotta, hogy csak egyetlen ezüstöt is elfogadjanak azért, hogy új ruhát csináltassanak maguknak.

Alázattal viselte, nem kérte számon és nem büntette, hogy papságából és a kisebb klerikusok közül morgolódtak ellene, és néha meg is bántották; ha azonban nem az ő személyéről, hanem az Egyházzal volt szó, határozottan lépett föl.

Minden tevékenységében apostoli céljai irányították: a rábízottak üdvössége és az igaz tanítás megőrzése. A veszélyben lévők és az üldözöttek megvédésének gondja és a hit tisztaságáért égő buzgóság miatt ragadtatta magát olykor olyan lépésekre, amelyek miatt később szemrehányást tett magának, és e lépései valóban csak úgy érthetők meg, mint a jogtalansággal szemben alkalmazott végső védekezés tettei.

A szokatlan és új szabadság légköre, amelyben most a kereszténység teljes egészének része volt, mind a tanításban, mind az erkölcsökben vadhajtásokat és gyomokat is termelt. Az igaz hit és a tévtanok képviselői keményen és kitartóan küzdöttek egymással.

Hispaniában egy gazdag, de nagyon aszketikus életet élő Priscillianus nevű laikus állított össze a montanizmushoz közel álló tanítást, amelyre elsősorban nagyon szigorú erkölcstana volt jellemző. Priscillianus sok követőt szerzett, akik megválasztották Avila püspökévé. A császári udvarban nagyon erős ellentábor szerveződött Ithacus püspök vezetésével, aki az ellenségeskedést odáig tudta élezni, hogy Maximus császár 385-ben halálra ítélte Priscillianust. Az egyháztörténelemben ekkor hoztak először halálos ítéletet eretnekkel szemben. Márton 384-ben Bordeaux-ban először püspöktársaival együtt elítélte Priscillianust, de utána azonnal útnak indult és Trierbe utazott a császárhoz, hogy közbenjárjon az eretnek érdekében, és személyes szabadságát biztosítsa. Mikor úgy érezte, hogy Ithacus pártja, melynek oroszlánrésze volt a halálos ítélet meghozatalában, az udvarban túlságosan nagy befolyással bír, és fönnáll a veszély, hogy további vérontás is következik, nehéz szívvel elhatározta magát, hogy fölveszi a közösséget azokkal, akiket kegyetlenségük és igazságtalan eljárásuk miatt került, mert csak így tudta megmenteni Narses gróf és Leucadius prézes életét. Ezzel a lépéssel elérte a célját -- a császár ugyanis Tours püspöke engedékenysége fölötti örömeiben mindent megígért neki --, emiatt azonban élete végéig vádolta magát.

Mártont a nép ezért nem hibáztatta; úgy fogadták emlékezetükbe, mint az irgalmas szamaritánust, aki a koldusnak utolsó ruhadarabját is odaadta, s mint a jó pásztor ragyogó példáját, aki a legszorongatóbb helyzetekben is a felebaráti és az Isten iránti szeretetet tette életének vezérlő elvévé. Halála után hamarosan szentként kezdték tisztelni, elsőként a nem vértanú szentek között. Ezekre rúg azoknak a hegyeknek, templomoknak, váraknak és kolostoroknak száma, amelyek Márton nevét viselik. A sírja Tours-ban híres zarándokhely volt az egész középkor folyamán.

A Jeromos-féle Martirológium november 11-re teszi Szent Márton temetését. Rómában a 6. század óta ünneplik.

Amikor Márton még római katonatiszt és katechumen volt -- beszéli el legendája a sokszor ábrázolt jelenetet --, lovon közeledett Amiens kapujához. A lova egyszer csak visszahőkölt az úton, mert megmozdult a hó, és egy koldus tápázkodott föl, akinek a vállán csak szakadozott rongyok lógtak. Éhezve és vacogva nyújtotta a kezét a tiszt felé, és alamizsnát kért. Márton azonban katonatársaival épp az imént játszott el minden pénzét, s így kiáltott: „Akár hiszed, akár nem, egy árva rézpénz nincs a zsebemben, de azért várj csak, valahogy segíték rajtad!” Azzal fogta széles köpenyét, lekanyarította a válláról, majd a kardjával szelvében kettéhasította, és a

felét odaadta a koldusnak: „Fogjad, barátom -- mondta neki, és ráterítette a meleg anyagot --, és a lovamnak köszönd meg, mert a köpenynek ez a része őt takarta!”

Azon az éjszakán Mártonnak különös álma volt: Jézust látta, amint fényes sereg veszi körül. A vállán azonban a köpenynek azt a darabját viselte, amit a koldus kapott, és odafordulván az angyalokhoz, mondta: „A katechumen Márton öltöztetett föl engem ezzel a ruhával!” Amikor ezt az álmot egy papnak elbeszélte, az csodálkozva ránézett, és azt mondta: „Az Úr megmondta: Amit egynek a legkisebb testvéreim közül tesztek, nekem tettétek. De úgy vélem, hogy az Úr is készített neked egy ruhát, amelybe föl akar öltöztetni.”

A későbbi évekből elbeszélnek egy hasonló esetet, amely akkor történt, amikor Márton már régen meg volt keresztelve, sőt már püspök is volt, de ekkor már nem elégedett meg a félmegoldással:

A katedrális felé sietett szentmisére, amikor ismét egy alig betakart koldussal találkozott. A kíséretében lévő klerikust előreküldte, hogy hozzon gyorsan valami ruhát ennek a koldusnak. Alighogy az elment, Márton levetette saját meleg ruháit, és felöltöztette a koldust úgy, hogy rajta csak egy vékony ing maradt. Amikor az elküldött klerikus visszajött, a koldust nem látta sehol, figyelmeztette Mártont, hogy a misét mindjárt kezdenie kell. Márton magára öltötte a koldusnak szánt ruhát, ami egy zsákszövetből készült gyatra zubbony volt, és így vonult be megrökönyödött papsága szeme láttára a templomba.

A tanítványa, Sulpicius Severus elbeszéli, hogy a bátor püspök sokáig nem volt hajlandó elfogadni a császári udvar asztalához szóló meghívást -- éles ellentétben azokkal a püspökökkel és klerikusokkal, akikkel tele volt az udvar, s akik inkább az uralkodó kegyét, mint az Egyház javát keresték ott. Márton elutasította a meghívást, mert meg volt róla győződve, hogy az erőszakos Maximus jogtalanul jutott a császári hatalomhoz. Csak akkor vett részt egy lakomán, amikor a császár biztosította felőle, hogy nem jószántából, hanem katonái akaratából lett császár. Az asztalnál Maximus mellett ült, s mint megtisztelt vendégnek az első serleg bort neki kínálták. Miután ivott belőle, a császárnak kellett volna adnia a poharat, ő azonban nem neki nyújtotta, hanem a kíséretében lévő papnak, „mert úgy tartotta, hogy lelkiismerete nem engedi, hogy bárkit papok elé helyezzen méltóságban”. Ez a félreérthetetlen magatartás természetesen nem nagy megértésre talált az udvaroncok körében.

Egy másik alkalommal -- mondja tovább a legenda -- koldus képében maga az ördög állt Márton elé, és alamizsnát kért tőle. Márton gazdagon megajándékozta, de akkor a gonosz lélek levetette álarcát, és gúnyosan kinevette, hogy micsoda ostoba. Márton azonban nyugodtan így felelt neki: „Mit számít az, hogy egy szegény ördöggel tettem jót! Hiszen csak Krisztus szeretetéért történt!”

Máskor egy pap jött a szent püspökhöz, és engedélyt kért, hogy körmenetet vezethessen az egyik közeli síremlékhez, amely a néphit szerint egy vértanú sírja felett állt. „Milyen vértanú nyugszik az oltár alatt -- kérdezte --, és mikor halt meg a hitnek e harcosa?” „Azt ma már nem tudja senki” -- válaszolta a pap. „Én ellenben tudom, ki van ott eltemetve -- folytatta Márton --, egy útonálló rabló, aki akasztófán fejezte be, és semmi köze sincs a vértanúsághoz!” A meghökkent papnak le kellett mondani a körmenetről, mert megtudta, hogy a szent püspöknek a rejtett dolgokról is van tudomása.

Egyszer fiatal novíciusokkal sétált a kolostor környékén, és látta, hogy egy juhász éppen birkát nyír. Márton derűsen állapította meg: „Nézzétek ott azt a bárányt, nézzétek csak, milyen türelemmel hagyja magát nyírni! Megszívlelte a Keresztelő tanácsát, aki azt mondta, hogyha van valakinek két ruhája, ossza meg azzal, akinek egy sincs.”

Máskor látta, hogy egy játszadozó gyermekre támad egy kígyó, de parancsára engedelmeskedett és elküszott. Akkor szomorúan mondta a szent: „A kutyák és a kígyók hallgatnak rám, de az emberek nem.”

Istenünk, ki Szent Márton püspöknek megadtad, hogy életével is, halálával is megdicsőítsen téged, kérünk, vidd végbe a mi szívünkben is kegyelmed csodáit, hogy sem élet, sem halál el ne szakíthasson minket a te szeretetedtől!